

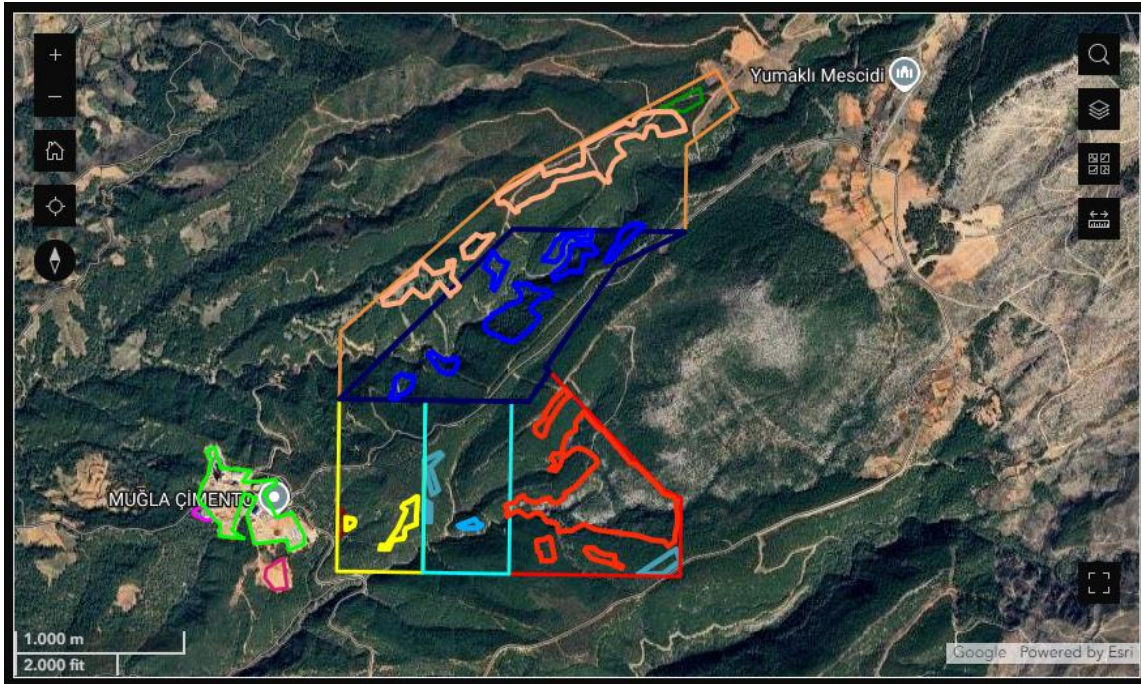
Bayır-Deştin Entegre Çimento Fabrikası

BİLGİ NOTU

Muğla'nın Menteşe ilçesi Bayır-Deştin bölgesinde yapılması planlanan ve daha önce hazırlanan 2 (iki) ÇED raporu da mahkeme tarafından iptal edilen Çimento Fabrikasının yeni ÇED raporu hazırlanarak hukukun arkasından dolaşmak istenmektedir. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından bahse konu proje için ÇED süreci yeniden başlatılmıştır.

Toplam 395,8 Ha ruhsat sahası bulunan alanın 359,4 Ha bölümü Orman, 36,4 Ha bölümü ise zeytinliklerin de yer aldığı tarım arazisi (tarla) vasfındadır.

Entegre Çimento Fabrikası ÇED İptal Davası Bilirkişi raporu ile Muğla 2. İdare Mahkemesinin 2022/2222 esas, 2023/1222 sayılı kararı ve Danıştay 4. Dairesinin 2023/13287 esas, 2024/195 sayılı kararı ile onaylanan karar metninde; yüzey ve yeraltı sularının olumsuz etkileneceği belirtilmiştir. **Muğla ili tatlı su kaynakları, iklim değişikliği, hava kirliliği ve kuraklık nedeniyle kısa, orta ve uzun vadede tehdit altındadır.**

ANAYASA ve KANUNLARLA TANIMLANAN HAK ve YÜKÜMLÜLÜKLER

Sağlıklı ve yeterli su ile temiz hava canlıların yaşamlarını sürdürebilmesi için temel ve vazgeçilmez varlıklardır. **Anayasanın 56/2. Maddesinde “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.”** ibaresi ile hem sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına vurgu yapılmakta, hem de kamu kurumlarına ve vatandaşlara çevrenin korunması konusunda görev verilmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu’nun Amaç başlıklı birinci maddesi “Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır.” şeklindedir. Kanunun amacında “**sürdürülebilir çevre**” kavramına atıfta bulunularak, insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin en alt seviyeye indirilerek, doğal kaynakların ve ekosistemlerin korunarak ve geliştirilerek hem bugünün hem de gelecek nesillerin faydalanabileceği şekilde yönetilmesi görevi verilmektedir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 7/i maddesine göre; “**Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak,**” Büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayılmıştır.

Anayasa ve Kanunlarla Belediyemize verilen yetkiler kapsamında, vatandaşlarımızın sağlığı ile yaşadıkları çevrenin korunması ve geliştirilmesi ve gelecek nesillerin yaşam hakkını korumak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, BM İklim Değişikliği 29. Taraflar Konferansında (COP29) Türkiye’nin 2053 yılında Net Sıfır Emisyon hedeflediğini açıklamıştır.

“Avrupa İklim ve Enerji için Belediye Başkanları Sözleşmesini” imzalayan Belediyemiz, Muğla’nın 2030 yılına kadar CO2 emisyonlarını en az yüzde 40 azaltacak ve iklim değişikliğine karşı Muğla’nın direncini arttıracak çalışmaları hayata geçireceğini taahhüt etmiştir.

Kurulması planlanan Entegre Çimento Fabrikası, Muğla’nın emisyon azaltım taahhütlerini yerine getirmesinde büyük engel teşkil etmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Enerji yoğun sanayilerden biri olan Çimento Sektörü, iklim değişikliği ve hava kirliliğine olan katkısı nedeniyle Avrupa'dan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere kaydırılmaya başlamıştır. Deştin'de kurulmak istenen hammadde ocaklarıyla birlikte entegre çimento fabrikası da bu sürecin önemli örneklerinden biri olarak projelendirilmiştir.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin (IPCC) güncel değerlendirmelerine göre; Türkiye'nin de içinde bulunduğu Akdeniz Havzasının iklim değişikliğinden en fazla etkilenecek bölgelerden biri olduğu belirtilmektedir.

Yaşanacak 2 °C'lik sıcaklık artışının bölge ülkelerinde; şiddetli hava olayları, sıcak hava dalgaları, orman yangınları ve kuraklıkta artış ve bunlara bağlı olarak biyolojik çeşitlilik ve tarımsal verim kaybı, turizm gelirlerinde azalma şeklinde etkilerini hissettirmesi beklenmektedir.

Yükselen sıcaklıkların sadece deniz, göl ve nehirlerden değil aynı zamanda topraktan olan buharlaşmayı da artıracığı, azalan yağışla birlikte daralan karasal su kaynaklarına, daha kuru topraklara, düşük nehir akışına ve önemli ölçüde daha uzun ve daha yoğun yaşanacak kuraklıklara yol açacağına işaret etmektedir.

Zaten nispeten kuru ve sıcak olan Akdeniz ikliminde yaşanacak ilave kuraklık ve yağış azalmaları nedeniyle; yüzey suları ile yeraltı su kaynaklarının seviyesinin düşmesi beklenmektedir. Su kıtlığının, tarımsal faaliyetlerin yanı sıra turizm için de ek kısıtlamaları yaratması muhtemeldir. Halihazırda su kaynakları üzerinde ciddi baskı yaratan 3 termik santrale ilave olarak Entegre Çimento Fabrikasının da olumsuz etkileri olacaktır.

Ayrıca, çimento fabrikası hammadde ocaklarında yapılacak hafriyat ve kazılar nedeniyle, yeraltı su seviyelerinde düşüşe, su kalitesinde bozulmaya ve içme-kullanma suyu temininde sürdürülemez kayıplara yol açma riski taşımaktadır.

Hava kirliliğinin başta solunum ve dolaşım sistemi hastalıkları olmak üzere neden olduğu sağlık sorunları uzun zamandır bilinmektedir. Hava kirliliği ile kanserler arasında nedensel ilişki açıkça kurulmuştur. Dünya Sağlık Örgütü 2013 yılında hava kirliliğini kansere yol açan etmenler listesine almış; hava kirliliğinin özellikle akciğer kanserinin nedeni olduğunu ve mesane kanseri riskini de artırdığını açıklamıştır.

Muğla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan “2022 Yılı İl Çevre Durum Raporunda” Hava kirliliğinin doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürdüğü ve hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunların yaygın olarak yaşandığı belirtilmiştir.

Aynı raporda, Muğla genelinde konutlarda 44.300 ton katı yakıt yakılırken, çimento santralinde yılda 360.000 bin ton kömür tüketileceği belirtilmektedir (konutlarda kullanılanın 8 katından daha fazla).

Çimento fabrikalarının etkisi sadece yerel düzeyde kalmayarak ekosistem tahribatı, küresel ısınma, asit yağmurları gibi küresel ve bölgesel düzeyde de etkili olacaktır. Bölgede yaşayan bitki ve hayvan türlerinin zarar görmesi veya yok olmasına ve tarımsal verimin azalmasına yol açacaktır.

Sonuç olarak, Muğla ilinin halihazırda var olan kirlilik yükü ve kuraklık riski ile iklim değişikliğine bağlı olan kırılganlığı göz önünde bulundurulduğunda, ilave hava kirliliği ve su temini baskısı yaratacak “Entegre Çimento Fabrikası ve Hammadde Ocaklarının” yapılmasının geri dönüşü olmayan ve gelecek nesillerin yaşam hakkını tehdit edeceği çevresel hasarlar yaratacağı öngörülmektedir.

ENTEĞRE ÇİMENTO FABRİKASI ÇED RAPORUNA DAİR ELEŞTİRİLER

Bilirkişi Raporları ile Belediye birimleri tarafından yapılan çalışmalar sonucu Entegre Çimento Fabrikası ÇED Raporunda tespit edilen sorunlar aşağıda verilmiştir.

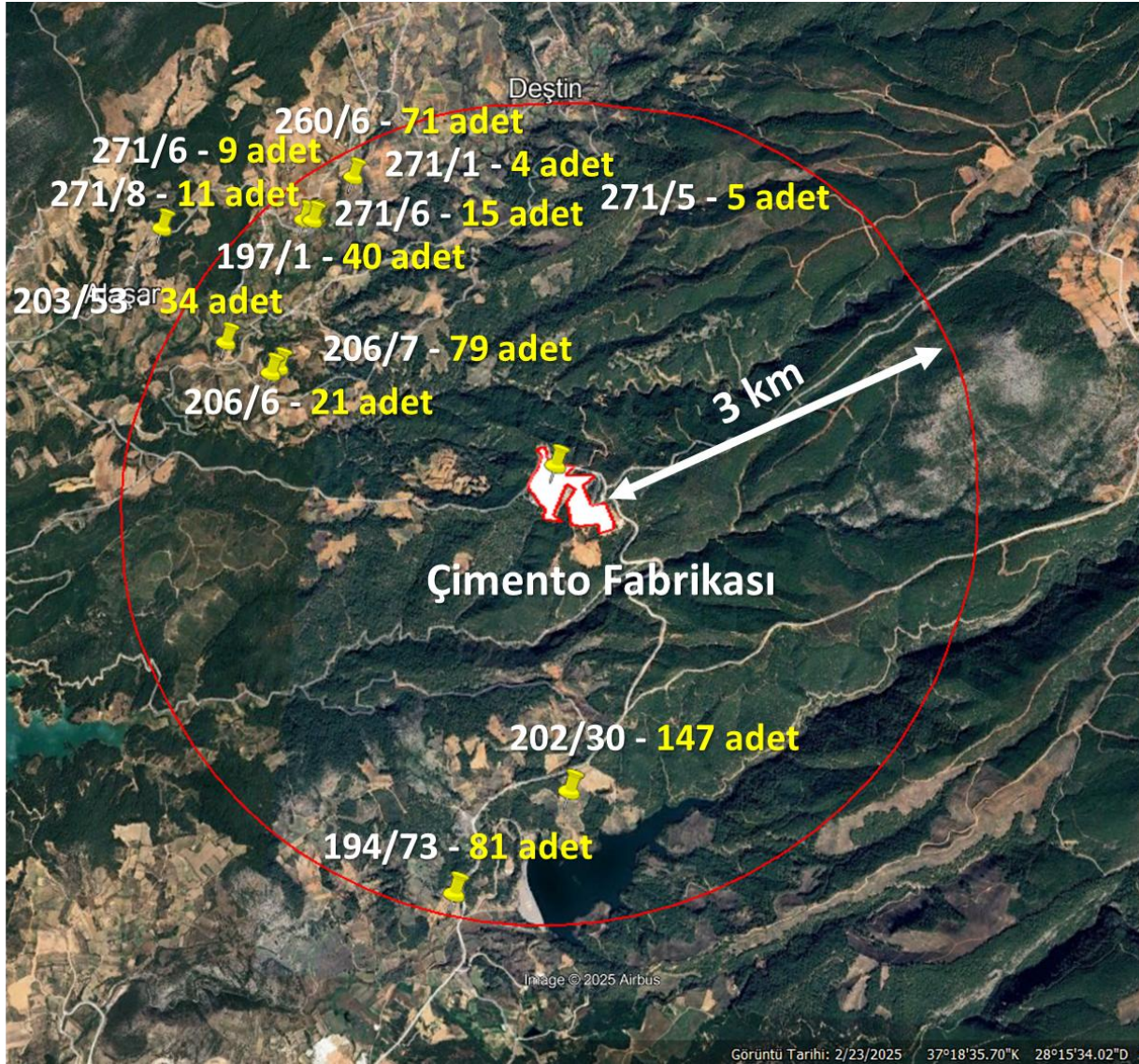
1. Entegre çimento fabrikası ve hammadde ocaklarının planlandığı bölgede bulunan verimli tarım arazileri ile yöre halkı tarafından kullanılan kuyular olumsuz etkilenecektir.
2. Fabrika etkinlik alanında bulunan ve Muğla ilinin içme suyu ihtiyacının sağlandığı MUSKİ içme suyu kuyuları olumsuz etkilenecektir.
3. Su Tahsisleri Hakkında Yönetmeliğin 7. maddesi Suyun Kullanımında Öncelik Sırası hükümlerine göre vatandaşlarımızın içme ve kullanma suyu 1. öncelik olduğundan, çimento fabrikasına endüstri suyu sağlanması durumunda su temini açısından bölgedeki vatandaşlar olumsuz etkilenecektir.

4. Yüzey ve yeraltı suları faaliyetten olumsuz etkilenecektir. Faaliyet sahası yer altı ve yer üstü su kaynaklarına yakınlığı sebebiyle ekolojik bütünlük çerçevesinde tüm canlıları zincirleme olumsuz etkileyecektir.
5. Projenin hayata geçmesi ile çimento fabrikası ve maden alanları, tarım alanları ile orman alanlarının ortasında kalacak, bu durumda çevredeki tarım ve orman alanları fiziki ve toz etkisi açısından doğrudan etkilenecektir.
6. Hammadde sahalarının bulunduğu ruhsatlı alanlar büyük ölçüde orman arazilerini kapsamaktadır.
7. Entegre Çimento Fabrikası ve hammadde sahaları yaklaşık 600 futbol sahası büyüklüğünde, büyük bir kısmı orman vasıflı bir alanın tahribatına yol açacaktır.
8. Verimli devlet ormanı statüsünde bulunan ve meşcere 3 kapalılığa sahip alanda çok sayıda ağaç kesilecektir. ÇED Raporunda, kesilecek ağaçların orman ekosistemine olası etkileri göz ardı edilmiştir.
9. Arı ve diğer böceklerin uğrayacağı zarar neticesinde arıcılık ve çam balı faaliyetleri sekteye uğrayacaktır.
10. Proje kapsamında çalışma yapılacak ocaklardan etrafa yayılan tozlar; çevredeki, doğal flora-fauna yapısı ve tarım arazileri ile zeytin ağaçlarına zarar verecektir.
11. Entegre Çimento Fabrikası ve Hammadde Ocaklarına 3 kilometre mesafede, zeytinlikler ve tarım arazileri bulunmaktadır.
12. ÇED Raporunda belirtilen ve Entegre Çimento Fabrikasına 3 km mesafede yer alan 12 adet zeytinlik vasfında parselde yaklaşık 517 adet zeytin ağacı bulunmaktadır.
13. Ayrıca tapuda zeytinlik vasfı ile kayıtlı olmasa bile orman sınırları dışında kalan ve bir dekar alanda en az 10 adet kültür çeşidi veya yabani zeytin bitkisinin bulunduğu bütün alanlar zeytinlik alan olarak dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda, Menteşe İlçesi, Bayır Mahallesi tapusuna kayıtlı 32, Yatağan İlçesi Alaşar Mahallesi tapusuna kayıtlı 43 ve Yatağan İlçesi Deştin Mahallesi tapusuna kayıtlı 103 parsel, toplam 178 parsel tapuda tarla olarak gözükmesine rağmen zeytincilik yapılmaktadır.
14. Muğla İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından 02.05.2025 tarihinde gerçekleştirilen 6. Naturel Sızma Zeytinyağı Kalite Yarışmasında ödül kazanan ve

çimento fabrikasına uzaklığı 3 km yarıçaplı daire içinde kalan tarla vasfında zeytinliklerden kalite ödülü alan çok sayıda çiftçi bulunmaktadır.

15. Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanununa göre; Zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin vegetatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez.
16. Faaliyetten kaynaklanan tozlar zeytin ağaçlarının yapraklarındaki stomaları kapatarak ağaçların vejetatif ve generatif gelişimini olumsuz etkileyecektir.
17. ÇED Raporunda kullanılan meteorolojik veriler için seçilen 2019 yılı ile modelleme çalışmasında kullanılan rüzgar hız ve yön verileri çelişkili ve hatalıdır.
18. Kullanılan veriler hatalı olduğu için, yapılan Hava Kalitesi Modelleme sonuçları hatalıdır. Maden ocakları kaynaklı oluşacak Partikül Madde (PM10, PM2.5) ve çöken toz emisyonları hesaplamaları yanlış ve geçersizdir.
19. Ayrıca, ÇED Raporunda verilen arka plan hava kalitesi ölçüm sonuçları gerçekçi değildir.
20. Özellikle yaz mevsiminde turizm kaynaklı yoğun bir trafik akışı olan bölgede, ağır tonajlı araçlar ile oluşacak ek trafik yükü bölge trafiğini olumsuz etkileyecektir.

ÇED Raporunda belirtilen ve Entegre Çimento Fabrikası ve Hammadde Maden Sahalarına 3 km mesafede yer alan 12 adet zeytinlik vasfında parselde yaklaşık 517 adet zeytin ağacı bulunmaktadır.

Menteşe İlçesi, Bayır Mahallesi tapusuna kayıtlı 32, Yatağan İlçesi Alaşar Mahallesi tapusuna kayıtlı 43 ve Yatağan İlçesi Deştin Mahallesi tapusuna kayıtlı 103 parsel, toplam 178 parsel tapuda tarla olarak gözükmese de zeytincilik yapılmaktadır.

Muğla İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından 02.05.2025 tarihinde gerçekleştirilen 6. Naturel Sızma Zeytinyağı Kalite Yarışmasında ödül kazanan ve çimento fabrikasına uzaklığı 3 km yarıçaplı daire içinde kalan tarla vasfında zeytinliklerden kalite ödülü alan çok sayıda çiftçi bulunmaktadır.

